TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ZARF

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ya da kendi türündeki sözcükleri durum, zaman, miktar, yer-yön ve soru anlamıyla belirten; onların anlamlarını sınırlayan ya da güçlendiren sözcüklere **zarf** denir. Zarf-fiiller, fiil kök ve gövdelerinden türeyerek cümlede zarf görevini yapar.

DURUM ZARFI

Çekimli bir fiilin ya da fiilimsinin anlamını durum bakımından belirten zarflardır. Fiile ve fiilimsiye "nasıl" sorusu sorularak bulunur.

Dünkü konuyu **iyi** anladım. (Fiili belirtiyor.)
Doğru konuşmaktan hiç vazgeçmem. (İsim-fiili belirtiyor.)
Ödevini **iyi** yaparak öğretmenin gözüne girdi. (Zarf-fiili belirtiyor.)
Toplantıda **güzel** konuşan kişi dikkat çekti. (Sıfat-fiili belirtiyor.)

ZAMAN ZARFI

Çekimli fiili, fiilimsiyi veya ek fiille çekimlenmiş yüklemi zaman yönünden belirten zarflardır.

Dün seni çok bekledim.
Bu bahçe **her zaman** güzel.
Hâlâ ders mi çalışıyorsun?

"Ne zaman", "ne zamandan beri", "ne zamana kadar" sorularının cevabı; cümlede zaman zarfını verir. Edat öbekleri, zaman anlamı verirse zarf olur.

Sabaha kadar gözüme uyku girmedi.
Konuyu öğrendiğinden beri çok mutlu.
Ad ve sıfat tamlamaları zaman zarfı olabilir.
Eser, **Tanzimat Dönemi**'nde yazılmış.
Evvelki sene daha çok ürün almıştık bu tarladan.

YER-YÖN ZARFI

Fiillerin yerini ve yönlerini belirten zarflardır. Fiile yöneltilen "nereye" sorusunun cevabıdır. "Aşağı", "yukarı", "ileri", "geri", "öte", "beri", "içeri", "dışarı" gibi sözcükler yer-yön zarfı olarak kullanılır.

Aşağı gel, konuşacaklarım var. (yer-yön zarfı)
Dışarı çıkalım, biraz hava alalım. (yer-yön zarfı)
Biraz **ileri** git, burası çok sıkışık. (yer-yön zarfı)

Yer-yön gösteren sözcükler, bir varlığı karşılıyorsa ya da ad durum eklerini almışsa "ad" olur. Cümlede özne, nesne ya da dolaylı tümleç olur.

Kadın telaşla **içeri** girdi. (yer-yön zarfı)
İçeri tertemizdi ama karanlıktı. (ad-özne)
Kadın telaşla **içeriye** girdi. (ad-dolaylı tümleç)
İçeriyi temizledim, kirletmeyin lütfen. (ad-nesne)

MİKTAR (AZLIK-ÇOKLUK) ZARFI

Çekimli bir fiilin, fiilimsinin, sıfatın ya da bir zarfın anlamını miktar bakımından belirten, onları derecelendiren zarflardır. Ölçü, azlık, çokluk, derece, sayı, karşılaştırma gibi anlamlar verir. "Ne kadar" sorusunun cevabıdır.

Söylediklerimi **çok** beğendi.
Yazarak **daha** iyi anlıyorum.
Çok güzel resim yapıyor.

Azlık-çokluk zarfları görev ve anlam bakımından farklı isimler alır.

➢ **Eşitlik Zarfları:** Fiillere, fiilimsilere ya da sıfatlara eşitlik anlamı katan zarflardır. "Kadar", "denli" sözcükleri ile eşitlik anlamı veren miktar zarfları yapılır.

Uzun süredir **bu denli** eğlenmemiştim.
Onun kadar sevebilmek isterdim.

➢ **Üstünlük Zarfı:** Zarflara ya da sıfatlara üstünlük anlamı katan miktar zarfıdır. "Daha" sözcüğü ile yapılır.

O, benden **daha** iyi çalıştı.
Arkadaşım **daha** güzel resim yapar.

➢ **En Üstünlük Zarfı:** Zarf ve sıfatlardan önce gelerek en üstünlük anlamı katan miktar zarfıdır. "En" sözcüğü ile yapılır.

Konuyu **en** iyi anlayan kişi, tüm soruları doğru çözdü.
En dürüst insan, doğrulardan şaşmayandır.

➢ **Aşırılık Zarfı:** Fiilin, zarfın ya da sıfatın çokluğunu, yoğunluğunu ya da seyrekliğini, azlığını belirten miktar zarfıdır. "Pek", "fazla", "epeyce", "hayli", "oldukça", "gayet", "az", "biraz", "iyice", "haylice" gibi sözcüklerle aşırılık zarfı yapılır.

Epeyce yorgun görünüyorsun.
Gayet etkileyici bir konuşma yaptınız.

SORU ZARFLARI

Fiil ve fiilimsileri soru yoluyla belirten zarflardır. Soru zarflarının yanıtı da zarftır. "Ne", "neden", "niçin", "niye", "ne diye", "ne demeye", "nasıl", "ne zaman", "ne kadar" sözcükleri soru zarflarıdır.

Ne bakıp duruyorsun yüzüme?
Niçin ödevini zamanında bitirmedin?
Niye her şeyi sorun ediyorsun?
Ne diye böyle konuştun ki?
Neden yeterince çalışmadın?
Bu konuyu **nasıl** halledeceksin?
Ne zaman tiyatroya gideceğiz?
Günde **ne kadar** çalışıyorsun?

"Ne" sözcüğü, "neden", "niçin", "niye" anlamında kullanılırsa "soru zarfı"; bir adın yerini tutarsa "soru zamiri"; bir adın önüne gelip onu soru yönünden belirtirse "soru sıfatı" olur.

Ne konuşup duruyor bir saattir? (zarf)
Ne gün gelecekmiş bize? (sıfat)
Ne almış arkadaşı ona? (zamir)

YAPI BAKIMINDAN ZARFLAR

BASİT ZARF

Kök hâlinde olan, ek almamış zarflardır: **ne, hiç, daha, az, çok, dün, yarın, şimdi.**

TÜREMİŞ ZARF

Yapım ekleriyle oluşturulmuş zarflardır: **koşarak, usulca, renkli, sessizce, dostça.**

BİRLEŞİK ZARF

Birden fazla kelimenin bir araya gelip kaynaşarak oluşturdukları zarflardır: **biraz, bugün.**

SORULAR

Soru 1:
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf bir sıfatı belirtmiştir?

A) Çok güzel günler bekliyor bizi.
B) Orası bana epey uzak görünüyor.
C) Anılarını harfi harfine anlatmış.
D) Sonra bir tiyatro bileti aldım.
E) Çok sevdiği bir dostu çıkagelmiş

Cevap: A

Soru 2:
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman bildiren sözcük zarf görevinde değildir?

A) Ablam ve enişte m az evvel çıktı.
B) Neredeyse her sabah bir tas çorba içer.
C) Şair 1954'te Sinop'ta doğmuş.
D) Demin bir adam seni sordu.
E) Sabah, zihnin en iyi zinde vaktidir.

Cevap: E

Soru 3:

I. Bu işi beraber halletmeliyiz.
II. Bugün bitkin görünüyorsun.
III. Olay gitgide karmaşıklaşıyor.
IV. Elbette seni de çağıracağız.
V. Misafirimiz bugün gelecek.

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili zarflar yapı bakımından eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Cevap: B